

Kéz a kézben a kamaszokkal

Az STKH Sopron és Térsége Környezetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Kft.

helye és szerepe a környezeti szemléletformálásban

Készítette: Éder Andrea

Illusztrálta: Teleki Blanka

A tanulmány megszületését segítő információk:

iskolai Pedagógiai Programok

környezeti neveléssel foglalkozó kiadványok, honlapok

a kamaszok életkori sajátosságait ismertető internetes írások

két iskolai tanév rendezvényein szerzett tapasztalatok

Sopron, 2010.

A tanulmány környezetbarát papírra,
környezetbarát, takarékos nyomtatással készült.

Tartalom

1. Társadalmi szerepvállalás a környezetvédelem érdekében	6
2. STKH: környezetvédelem és hulladékgazdálkodás.....	9
„Nem elég a jót akarni...”	10
Kis gyerek kis gond	13
3. Kamaszok kulcspozícióban.....	15
Hátat fordítunk egymásnak?	15
Hiányzik a közös nyelv.....	16
Kézfogás a generációk között	19
4. Környezeti nevelés a családon kívül.....	22
Az iskolai környezeti nevelés.....	22
Az erdei iskolákban és a cserkészletben megvalósuló környezeti nevelés.....	27
5. A kamaszok igent mondanak a környezetvédelemre.....	31
6. Tudásunkkal a hátunk mögött, megszólítjuk a kamaszokat.....	37
„Legyél a Föld barátja!” alkotói pályázat.....	40
Bringázz éjjel!.....	41
Zöld Mindentudás Egyeteme.....	42
7. Iskolai programok	45
8. Megszólítottuk a pedagógusokat.....	47
„Legyél a Föld barátja!” Minikonferencia	47
„Pánikkeltés vagy jövőkép?” szakmai fórum.....	49
9. Kapcsolataink	51
10. Tanulságok	53
Mellékletek	56

1. Társadalmi szerepvállalás a környezetvédelem érdekében

A hulladékprobléma nagyon is létezik. Hiába tartjuk utálatos dolognak a szeméttel való foglalkozást, mégis meg kell oldanunk annak a mérhetetlen hulladéknak a kezelését, ami körülöttünk keletkezik. A társadalmi elfogadottság az ügy kezelésében nagyon alacsony szintű, a legtöbben – szó szerint – elfordítják a fejüket, ha látótérbe kerül a téma, mások tiltakoznak – „ide ne!” – , de megnyugtató megoldást még nem sikerült találnia korunk emberének a fogyasztás-szemetelés-szeméthegek problematikájára. Tudjuk: az lenne a legjobb, ha nem keletkezne szemét, de addig is, amíg az ideális megoldás napi gyakorlattá nem válik széles tömegek életvitelében, szerepet kell vállalnunk a helyes magatartás kialakításában. Nekünk, hulladékkezeléssel foglalkozó, közszolgáltatást ellátó cégnek egy szerepe lehet ebben az összefüggésben, rávenni a lakkosságot, hogy takarékosan, odafigyeléssel tegyen a környezet tisztaságáért.

Rengeteg energiánkat emészti fel mind anyagi, mind szellemi területen a helytelen magatartás következményeinek kezelése. A változás csak hosszú évek kitartó munkája után tud megmutatkozni, ezért számunkra egyáltalán nem mindegy, hogy addig a bizonyos eredményig milyen úton-módon érkezünk el. Szeretnénk, ha minél kevesebb vargabetűt kellene leírunk és minél nagyobb hatással tudnánk lenni a soproniakra, annak érdekében, hogy a közös életterünk élhető maradjon.

Mivel a szeméthegek nem fognak maguktól eltűnni, a fogyasztói szokások pedig nem a céljainknak tetsző irányba haladnak, mi magunk próbálunk gyógyírt keresni a problémára.

Kevés segítséget találtunk az ismeretterjesztő kiadványokban, programokban kifejezetten a hulladékkezelésére. Magunk is úgy érezzük, hogy csak összefüggéseit megértve, komplex módon értelmezve lehet elindulni a szemléletformáló munkánkkal, mert ebben a jelenségben is minden mindennel összefügg. Tehát a mi választásunk a környezeti szemléletformálás elindítása, amelyben a hulladék kiemelt helyet kap.

Jól csengő, de sokszor semmitmondó kifejezésekkel van tömve a világunk. A többségük már a könyökünkön jön ki, mert azon kívül, hogy hangzatosak és hol ez, hol az tűzi a zászlajára, semmi jelentőségük sincs.

Környezeti tudatosság. Fenntartható fejlődés. Környezettudatos szemléletformálás... Mit is jelentenek ezek a szavak? Jelentenek-e egyáltalán valamit? Vagy csak egy-egy segédeszköz a zöld divathullám meglovagolásához? Manapság, a reklámokban is biztos sikert jelentő kutya és gyerek szerepeltetése mellé felsorakozott az öko vonulat is. Közben pedig híradások elrettentő képeit látjuk az utcai szeméthegekről, amelyek a fejlett, civilizált Európa nagyvárosainak utcáin bűzölögnek. Nincs egyszerű dolgunk, ha ebből az egyvelegből szeretnénk kitűnni és megmutatni azt a munkát, amit megtervezetten, értéket teremtően, példaként állítunk fel a városunkban. Ráadásul egy olyan csapatot megszólítva, akiről azt hihetnénk, minden leperereg róluk, ami nem az ő közösségükből indul.

Ebben a tanulmányban felvázoljuk, hogy az STKH Sopron és Térsége Környezetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Kft. az elmúlt két évben milyen szemléletformáló programokat kínált – kifejezetten - a tizenéves érdeklődők számára. Kifejtem azt is, hogy miért fordult éppen a kamaszok felé az érdeklődésünk.

A felismerést, hogy a tizenévesek és az STKH egymásra hangolódása egy mindkettőnk számára hasznos és érdekes együttműködés alapja lehet,

különböző módon szerzett tapasztalatokkal támasztottuk alá, hogy a munkánk valós problémára adott reakció lehessen.

Így készült el ez a tanulmány, melyet elsősorban azoknak a központi helyzetben lévő szervezeteknek ajánlunk, akiknek van rálátásuk a körülöttük folyó környezeti szemléletformáló munkára. A koordinálás, az egymás tevékenységének alapos ismerete döntő tényező lehet ebben a folyamatban, hogy a párhuzamos, vagy - a még rosszabb - az el nem végzett munka ne okozzon felesleges fennakadásokat.

Fontosnak tartjuk közreadni gondolatainkat, mert csak egyeztetett elvekkel és összefogással tudjuk elérni, hogy még lássuk a most végzett munkánk eredményét, vagyis azt, hogy a megszólított kamaszokból felelősségteljes felnőttek váljanak.

Egyáltalán nem tartjuk kilátástalannak a tizenévesekkel folytatott kommunikációt, de azt az elvégzett feltáró elemzések után is fenntartjuk, hogy nem könnyű szót érteni velük. Persze nekik se velünk. Mégis annyi pozitív hozadéka lehet a párbeszédünknek, hogy vétek lenne arra játszani, hogy csak bírjuk ki valahogy azt a bizonyos pár évet, aztán megint normális lesz a viszony közöttünk.

Szenvedünk sokszor attól, hogy a tinédzserek gondolkodása nem szorítható keretek közé. De a környezetünkben jelentkező problémáink sem! Balgaság lenne elmenni emellett a tény mellett és veszni hagyni ezt a különös 5-7 évet, amikor kreativitásban és energiában utolérhetetlenek ezek a gyerekek. Nincs megoldásunk a környezeti egyensúly megtartására, mert – kevés kivételtől eltekintve – a felnőttek hajlamosak sablonokban gondolkodni. Hagyjunk hát teret a kamaszok ötleteinek, gyakorolják az „életet” a kidolgozással, gyakorolják a csapatmunkát, érezzék döntéseik felelősségének súlyát. A felelősség hátrítása ugyanis a fiatalok életében

mindennapos, de az apró tettek, amelyek csak nagy tömegben jelentkezve, vagy hosszú ideig ismételve eredményeznek változást, elég teret adnak a tudatosításra. Ez is a környezeti szemléletformálás sajátja.

Ezekkel a gondolatokkal indítjuk útjára környezeti szemléletformáló munkánk bemutatását. Bízunk benne, hogy jól érezhető, az STKH nemcsak az üres, tartalom nélküli divat látványos útját választotta, hanem kezébe tudta venni egy izgalmas közösség formálását, amiből oda-vissza csak előny származik. Vagyis kezét nyújtottunk a kamaszoknak és ők elfogadták ezt a gesztust.

2. STKH: környezetvédelem és hulladékgazdálkodás

Az STKH Sopron és Térsége Környezetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Kft. Sopron város önkormányzatának tulajdonában működik. Fő tevékenységünk a hulladékszállítás és -kezelés. Működésünk során fontosnak tartjuk a környezetbarát technológiák alkalmazását és az újrahasznosítás elősegítését. Újabban nagy energiával fordulunk a környezetbarát szemléletformálás felé, városunkban élen járunk a lakosság e témával kapcsolatos informálásában és ilyen jellegű tevékenységeik támogatásában.

A két éve elindított aktív szemléletformáló munkánkban a 2010-es év mérföldkőnek számít. A kezdetektől előtérbe helyeztük a városi lakossággal való személyes kapcsolattartás fontosságát, így minden találkozási alkalom közvetlen, értékelhető tapasztalatokkal szolgál. A soproniak szívesen fogadták cégünk új szerepvállalását.

A környezeti kultúra iránti igény egyértelműen megmutatkozik városunkban. Rengeteg területen, rengeteg módszerrel el lehet indulni a szemléletformálásban. Ahogy egyre jobban nyitottak lettünk a környezeti kultúra megnyilvánulásai felé, annál inkább a probléma feltárása és a mérhető, fenntartható jó megoldások keresésére helyeztük a hangsúlyt. Számunkra nem jelent eredményt a passzív ismeretközlés, a maga-magáért való megmutatkozás, az összefüggéseiből kiragadott szituáció kezelése, a pillanatnyi fellángolás.

„Nem elég a jót akarni...”

Eddigi tapasztalatainkon keresztül jól érzékelhetjük az elmúlt időszak jellemző viszonyait a környezettudatosság területén.

A hulladékgazdálkodás révén a környezetvédelmi szempontok, megnyilvánulások és lehetőségek jó ismerőjeként vállaltuk a kezdeményező szerepét: „Legyél a Föld barátja!” Környezetbarát Klubot indítottunk 2008-ban pedagógusok részére. Terveink szerint az oktatási intézményekkel összefogva elindulhat egy aktív műhelymunka a fiatalok eredményes környezeti nevelése érdekében. Összhangot kívánunk teremteni az intézményi keretek között megvalósuló szemléletformálás és a mindennapjaink során gyakorlattá váló, „hazavihető” minták között. A fenntarthatóság iránti elkötelezettség érdekében szervezzük iskolai-óvodai programjainkat, résztvevők vagyunk öko- és egészségnapokon, kiemelten támogatjuk az intézményi szelektív hulladékgyűjtést és a fiatalokat aktivizáló pályázatokat hirdetünk meg.

Az első év kedvezően induló együttműködéséhez képest a második évre érdeklődésben, aktivitásban visszaesést tapasztaltunk. Egyre nehezebb volt megszervezni a találkozást a pedagógusokkal, a szabadidejükből már nem mindig kívántak felajánlani a közjóért. A korábbi évben tapasztalt hulladékgyűjtési kedv alábbhagyott, a középiskolákban szinte nullára esett vissza.

Az alkotó pályázatra beérkezett kevés és silány minőségű munka adta meg a kezdő lökést az elhatározásunkhoz: felül kell vizsgálni a klubunk működését, a pedagógusok, a fiatalok és a hozzájuk tartozó családok számára is úgy kell utat mutatnunk, hogy ne csak mi, ők is akarják a szükséges változást a környezethez való viszonyulásban és nem utolsó sorban a hosszú távú közös munkát.

Elhatározásunkban megerősít minket az a tény, hogy egyes közösségekben figyelemre méltó eredményességgel van jelen a környezettudatos nevelés. Tapasztalatunk szerint, ha megfelelően karizmatikus személy szárnyai alatt bontakozhat ki az aktivitás, a minket körülvevő értékek megőrzésért - melynek eredményei kézzel fogható közelségben vannak - nyert ügyünk van.

Találunk példát arra is, amikor erős szülői háttér mellett tudja a pedagógus megvalósítani az elképzeléseit, de arra is, amikor a sérült gyermekeket nevelő pedagógusok csak egymásra számítva, kiemelkedő eredményeket érnek el az ésszerű, élhető világ „népszerűsítésben”. Mindkét esetben rendkívül nyitottak a hasznos külső kapcsolatok ápolására, keresik a változatos lehetőségeket a szemléltetésben és a tevékenykedtetésben, az eszközforrások megteremtésében és a megmutatkozásban.

Tehát az elindított munkában hiába találtunk hamar partnerekre és követőkre, megláttuk a negatív momentumokat is. Ha nem tudjuk

megfogni és megtartani az intézmények figyelmét, nem ér semmit a mi tenni akarásunk.

Ahogy egyre jobban kinyílt a szemünk a környezettudatossággal kapcsolatos információk észlelésére, egy másik problémára is felfigyeltünk. Tapasztható egy folyamat, amit már nem orvosolhatunk a „jógyerekek” Környezetvédelmi Klubjának támogatásával. Nyilvánvaló, hogy szükség van a szemléletformálásra, mert egyesek felelőtlen magatartása egész közösségek erőfeszítéseit teszi tönkre egy pillanat alatt.

Például a szórakozóhelyekhez vezető utak mentén a rongálások folyamatos problémát jelentenek. Fékevesztett fiatalok konténereket borítanak fel, újonnan kialakított közparkban fák törzsét törik derékba, gondolkodás nélkül dobják a büfé előtti aszfaltra a rágógumit vagy a csikket.

A műemlékeken falfirkák éktelenkednek, a játszótereken vandalizáló fiatalok nyomait kell eltüntetni, miközben a VOLT fesztiválon csoportosan kezdeményeznek beszélgetést a civil sátrakban a környezet iránti felelősségről, az egyén szerepéről és természetesen ezek a fiatalok összetapasztják a szelektíven gyűjtött műanyagpalackot.

Sajnos a felnőttek fellépésükkel sokszor csak elmérgesítik a kapcsolatokat és további ellenállást váltanak ki. Útmutatás, ellenőrzés és figyelmeztetés híján gyakran alakulnak ki olyan helyzetek, amelyek kezelhetetlenné válnak.

Kis gyerek kis gond

A fenti helyzetbemutató alapján továbbra is helyesnek tartjuk az elkezdett irányban folytatott munkánkat, de a tudatos, folyamatos kapcsolattartás valamint az értékelhető teljesítmény nagyobb szerephez kell, hogy jusson a környezeti szemléletformálásunk során.

Megfigyeltük, hogy a mi esetünkben is (mint az élet sok más területén) a legszembetűnőbb probléma a tizenévesek viselkedésével és a felnőtt társadalom hozzájuk való viszonyulásával van.

Maximálisan helytálló a mondás, miszerint kis gyerek kis gond, nagy gyerek

nagy gond, ha a környezeti nevelést tekintjük is. A kisiskolás korig erős kötődés jellemzi a gyermekszülő illetve a gyermek-pedagógus kapcsolatot, ami elég alap ahhoz, hogy a gyermekek általában elfogadó és befogadó attitűdje révén, minden a legjobb irányba haladjon a környezeti tudatosság terén. Van biopelenka, zöldovi, Öko Panna képregény, gyerekek és felnőttek elégedetten vehetik tudomásul, hogy könnyedén

részesei lehetnek a környezet megóvására és fenntarthatóságára tett erőfeszítések eredményeinek.

A meglévő szoros kapcsolatok és a gyerekek hozzáállása a jól kidolgozott környezeti nevelési rendszerben, biztos siker. Az esetleges hiányosságokkal,

problémákkal szemben a társadalom megértő, hiszen a kisgyerekek szelídek és szerethetők. Tapasztalatunk szerint, minden idilli az első 10-12 évben. A változást akkor észleljük, amikor a közös munka már nem biztos, hogy annak a gyerekeknek a kedvére való, aki addig boldogan tette a dolgát a felnőttek felszólítására, a felnőttek útmutatásai alapján. Másképp akarja csinálni, mást akar csinálni és saját véleménye van a világról, amibe nem enged beleszólást. Úgy fejezi ki magát, hogy nem is érti a felnőtt társadalom, miről, miért így beszél. Ő a kamasz, aki – érzésünk szerint - kizorul a környezeti nevelésből, pedig volna mondanivalónk egymásnak.

3. Kamaszok kulcspozícióban

A felelősségvállalás a jövő nemzedékéért egy olyan szerep, amelyben a megérzésnek és az alkalmazkodásnak komoly jelentősége van. Ugyanez a megérzés és alkalmazkodás lehet a kulcs a kamaszokkal folytatott munkában is. Ezen a gondolatsoron elindulva egy olyan kommunikáció megvalósításához kezdtünk, mely jó alapja lehet egy etikus világ kialakításának, amit kéz a kézben a kamaszokkal valósíthatunk meg.

Hátat fordítunk egymásnak?

Értelmezhetetlen, ködös célt fogalmazunk meg mi, felnőttek az agyonhasznált szlogenjeinkkel. Például a legismertebb „Unokáinktól kaptuk kölcsön a Földet” kijelentés semmit nem mond egy, a jelenen kívül semmilyen más idővel nem foglalkozó fiatalnak. A kamaszok neki sem állnak boncolgatni a gondolat jelentését, egyszerűen lepereg róluk. Hiszen a 16-17 év, ami nekik a teljes valóság, hogyan hasonlítható össze a távlatok 60-70 évével? Nem is beszélve az évszázadok, évezredek alatt megmutatózó jelekkel... Pedig mi nem akarjuk, hogy a környezettudatosság csak egy alternatív „jópofaság” legyen. Mégis ezekre a gondolatokra fűzzük fel a mondanivalónkat, ami már a kamaszok könyökén jön ki. Ha éreztetni akarjuk a téma fontosságát és növelni szeretnénk az elkötelezettségüket, netán még fel is szeretnénk használni az aktivitásukat, mindenképpen át kell gondolni a megoldáshoz vezető utat. A mostani gyakorlat ugyanis elégtelen és jelentéktelen. Jót akarunk, de nem jól.

A kamaszok és a takarékoság, figyelmesség és tisztelet a környezettel szemben vagy az előrelátás, időnként összeegyeztethetetlennek tűnik. Ezt látjuk, ez az érem egyik oldala. De mi a helyzet a felnőtt társadalom hozzáállásával?

Jelenleg a kamaszok mostohagyerek a környezeti kommunikációban (is), pedig meggyőződésünk, hogy gazdagabbak lehetnénk az egymástól kapott információk által. Mégis hagyjuk eltűnni ezt a termékeny pár évet azért, mert nem találjuk meg a hangot velük. Nagyot hibázunk, ha kirekesztjük őket a dinamikusan változó világunk megoldáskereső munkájából, hiszen mi most az ő aktív felnőttkorukról hozunk döntéseket.

A felelősség, amit érzünk a környezetünk iránt, nem engedheti meg, hogy meghatározó tényezők figyelembe vétele nélkül formáljuk sérülékeny világunkat. Márpedig az Y generáció, a „mai fiatalok”, a mienktől merőben eltérő világszemlélete egy ilyen fontos tényező.

Így kerültek a kamaszok központi helyre az STKH környezeti kommunikációjában.

Hiányzik a közös nyelv

Ha csak körülnézünk, rengeteg bizonytalansággal és negatív hozzáállással találkozunk, ha a kamaszokról van szó. Persze, nem könnyű a velük foglalkozó felnőttek helyzete, gyakran szó szerint az idegeiken táncolnak a tizenévesek és néha úgy néz ki, tetszik is nekik a kialakult mizéria.

Szokás szerint, a legtöbb családban értetlenül állnak a kamasz gyerek által a szülői házra rótt megpróbáltatások előtt. Nem is értik, „Kire ütött ez a gyerek?”, miért nem működik, ami eddig működött, keresik az elhibázott

lépéseket. Tudomásul kell vennünk, nem a szülők és az ő véleményük a legfontosabb ebben az időszakban, a kamasz szeretne maga dönteni, elszakadni, nem kér az addig bevált rendszerből. A különbözőség és annak kifejezése nagyon felerősödik ebben az időszakban, ez persze újabb konfliktusok forrása.

Ráadásul, ami számunkra a problémát nehezíti, az a kamaszok számára elviselhetővé teszi az életet, mert végre nem vagyunk a sarkukban. Keveset vannak felnőtt közösségben, már egyáltalán nem igénylik a direkt törődést, sőt... Ezért is érezzük, hogy nincs közös nyelvünk, az értékeinkre fittyet hánynak, a mának élnek, a hétköznapi boldogságot keresik. Hiába hajtogatjuk nekik a nagyapáinktól átvett bölcsességeket. Szerintük a munka van az életért, a múlt van a jövőért.

Furcsa helyzetek alakulnak ki az iskolák háza táján is. Kevés kivételtől eltekintve a pedagógusoknak nehéz eldönteniük, mit szabad, mit lehet és mit kell tenniük, ha terelgetni szeretnék a rájuk bízott fiatalokat.

Számolnunk kell azzal, hogy a diákok másképp szerzik meg a tudást, az információkat, mint a korábbi korosztályok, másképp várják a tájékoztatást, akár a tanítást is. Készség szinten, mindenhez

használják a technikai lehetőségeket, nem tekintik partnernek, ki is zárják az életükből azt, aki nem halad velük. Rendkívül kritikusak a korábbi generációkkal szemben, hiszen kicsi koruktól vártuk a véleményüket,

megvitattuk velük a látottakat-hallottakat, minden helyzetben. Érzik a huszonegyedik század előnyeit és hátrányait egyaránt, mernek és tudnak kérdezni, néha olyanokat is, amire nincs könnyű és megnyugtató válaszunk. Kétkednek, kritizálnak és gyakran veszik saját kezükbe a kezdeményezést.

A környezet érdekében tett közös erőfeszítéseinket gyakran hátráltatja, hogy hajlamos ez a korosztály a szélsőségekben való gondolkodásra, a közéletet nem ismerik, pedig a környezeti gondok megoldásában a toleráns, tágabb érdekköröket figyelembe vevő szemlélet lehet csak eredményes.

Saját tapasztalataink alapján érezzük, hogy az Y (ezredfordulós) és az R generáció tagjai (Responsibility generation, a mai óvodáskorúak) legalább olyan változásokat hozó és változásokhoz alkalmazkodó nemzedékké válhatnak, mint a háború után születettek, annak idején.

Társadalmunk nem könnyíti meg ennek a korosztálynak a mindennapjait. A jellemzően intoleráns, büntető, kirekesztő hangulat gyakran tekinti céltáblájának a kamaszokat anélkül, hogy a párbeszéd lehetőségeit - vagy a még fontosabb - okokat kutatná, mielőtt kezelhetetlennek és gyerekesnek bélyegzi meg a ma tizenéveseit.

Van egy speciális problémánk még: ez maga a szemét. Vagyis a szemét látható, érezhető tulajdonságai... A fiatalok egyes emberként elzárkóznak a kellemetlen témától, oldja meg valaki más. Büdös, betegséget terjeszt, rendetlen. Közben pedig egész diákközösségek mosolyogva szedik a szemetet az árokparton, mert legalább addig se kell az iskolapadban ülni. Hogy is van ez?

Kézfogás a generációk között

Célunk: hidat ácsolni a jó irányba indított kisgyerek és a felelőssége tudatában lévő fiatal felnőtt korosztály között, egy olyan életszakasz energiáját, kreativitását, lelkesedését kihasználva, amely csak nagyon rövid ideig, de nagyon koncentráltan van jelen. Erőfeszítéseket teszünk, hogy bevonhassuk az örök lázadó tizenéves korosztályt abba a munkába, amit az élhető mindennapokért folytatunk.

A párbeszédet elkezdeni nem is olyan könnyű, hiszen alig rendelkezünk valódi, értékelhető információkkal a körülöttünk élő tizenévesekről. Szeretnénk megszólítani őket, pedig a világukat, nyelvüket alig ismerjük. Sajnos, gyakran az első mondatnál hibázunk és a megkezdett párbeszéd azonnal megszakad, vagy dühös adok-kapokká fajul. A helyzetet nehezíti, hogy a gyerekből szinte észrevétlenül válik kamasz és a kicsi gyerekünk, aki olyan szívesen adta magát a közösségért, pillanatok alatt lesz (jó esetben csak) flegma, megközelíthetetlen tinédzserré.

Feltettünk magunknak pár kérdést.

Tudjuk-e róluk

- mit csinálnak szívesen a szabadidejükben?
- milyen témákról beszélgetnek?
- hogyan fejezik ki magukat?
- kivel/mivel tudnak azonosulni?
- milyen jelképeket használnak?
- honnan szerzik be az információikat?

Kollégáimmal és szülőtársaimmal hamar megállapodtunk abban, hogy elég keveset tudunk – akár csak a közvetlen környezetünkben élő fiatalokról is –, nemhogy a korosztályról általában.

Jellemző, hogy rengeteg általánosítással ruházzuk fel őket, pedig gondolataikat, elképzeléseiket, vágyaikat, ötleteiket nem ismerjük. A megnyilvánulásait, a viselkedésüket, az öltözködésüket csak kritikával illetjük. A beszédjüket nem értjük, az általuk használt szlenget nem tartjuk szalonképesnek. Azt sem tudjuk, hogy ők, legalább a szemük sarkából figyelnek-e minket, figyelnek-e ránk. Vagy kire, mire figyelnek? Elégedetlenek vagyunk velük általában és ez az általánosítgatás jellemző a róluk alkotott véleményünkre.

De hogy kerül a csizma az asztalra? A kukaürítés rendjéhez vagy a szelektív gyűjtőszigetek tisztán tartásához miért kell ezeket az információkat tudni?

Hulladékgazdálkodási cégünknek nem hiábavaló a feltett kérdésekre kutatni a választ, ugyanis működésünket egy olyan környezetgazdálkodási rendszer részének tekintjük, melyben nem lehet elhanyagolni a körülöttünk élők gondolkodását, motivációit. És a kamaszok is életünk részei nap mint nap. Fogyasztanak, felhasználnak – gyakran pazarolnak – és szemetelnek ők is. Vagyis használják annak a természetnek és társadalomnak minden előnyét, amelybe beleszülettek.

Mi pedig, mint hulladékgazdálkodási cég, adjuk a mi erőforrásainkat a „megtermelt” felesleg, a lom, a szemét, az újrahasznosítható hulladékok szállításához, kezeléséhez. A számok nyelvén nem mindegy, hogy ez az STKH-nak mennyi energiáját emészti fel. Ha az eszmét tekintjük, akkor szintén nem közömbös számunkra, hogy megmutassuk a környezetünknek az ésszerű, takarékos mindennapok értékes világát.

Egyelőre nagy falat lenne a hulladékgazdálkodási cégünknek a tizenéves korosztály – legalábbis – érdekes motivációinak, viszonyainak, érdekeinek korrekt feldolgozása. Az első lépéseket azonban meg tudjuk tenni a rendelkezésünkre álló eszközök segítségével, hogy ne maradjon pusztába kiáltott szó az az üzenet, melyet minden igyekezetünkkel, csupa jóindulattal próbálunk megosztani a fiatalokkal. Ezért elkezdtük kutatni ezt a témát.

4. Környezeti nevelés a családon kívül

A hatékony közös munka megkezdése előtt szükséges megtalálnunk olyan kiindulópontokat, amelyek stabil alapját képezik a későbbi munkánknak.

Elkezdtek feltérképezni a környezeti nevelés dokumentumait, hogy ezekre reagálva tudjuk a mások által elkezdett munkát kiegészíteni vagy megerősíteni, a rendelkezésünkre álló szakmai tapasztalatok és kapcsolatok segítségével. Az információk egy része írott anyagok formájában, módszertani útmutatóként vagy pedagógiai programként is megtalálható. Tapasztalatunk szerint, mégis kevés a gyakorlati alkalmazás, még kevesebb az egyes, elméletben kidolgozott programok összefuttatása a környezeti nevelés területén. Így lehetséges az, hogy a környezeti nevelés programjában kidolgozott élményszerzési javaslatok szerint, előbb szerepel egy állatkert-látogatás (a városunkban egyébként nincs állatkert), mint egy hulladéklerakó megtekintése vagy a szelektív szigetek működésének feltérképezése.

Jelen tanulmányban a családon belüli, környezeti tudatosságot segítő alkalmakat nem vizsgáljuk, csak a családon kívüli lehetőségek egy részét mutatjuk be, mivel a cégünk által kínált szemléletformálás is ebbe a programsorba integrálódhat.

Az iskolai környezeti nevelés

A Nemzeti Alaptantervről kiadott 243/2003. sz. kormányrendelet kiemelt fejlesztési feladatként definiálja a környezeti nevelést.

„A környezeti nevelés átfogó célja, hogy elősegítse a tanulók környezettudatos magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására, elősegítve az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntartható fejlődését. A fenntarthatóság pedagógiai gyakorlata feltételezi az egész életen át tartó tanulást, amelynek segítségével olyan tájékozott és tevékeny állampolgárok nevelődnek, akik kreatív, problémamegoldó gondolkodásmóddal rendelkeznek, eligazodnak a természet és a környezet, a társadalom, a jog és a gazdaság terén, és felelős elkötelezettséget vállalnak egyéni vagy közös tetteikben.” (NAT 243/2003)

A képességfejlesztés, illetve a kompetenciafejlesztés áll korunk pedagógiai törekvéseinek középpontjában, mégis azt tapasztaljuk, hogy nehéz megtalálni az arany középutat a környezeti nevelés lehetőségei és céljai között. Nem helyes, ha már a diákoktól azt a teljesítményt várjuk el, ami egy későbbi életszakaszban várható csak el tőlük, adott időpontban még nem felel meg az életkori sajátosságaiknak.

Az iskolák Pedagógia Programjából kiemeltük a környezeti nevelést kifejtő mellékleteteket. A program része, a minden évben kidolgozott, a jelen kihívásaira válaszoló *Környezeti nevelés* valamint *Egészséges és kulturált életmódra nevelés* dokumentumai, részletes módszer- és eszköztárral.

Ezek a programok – bizonyos keretek között - szabadon tölthetők meg tartalommal; a felhasználás módja és a közzététel szabályai is tág keretek között mozognak.

A mellékletek tanulmányozása során kerestük az életkori sajátosságok figyelembe vételére való törekvést. A tizenéves korosztály nevelése – ezen belül a környezeti nevelése - csak akkor lehet eredményes, ha a diákok

magatartásának, viszonyulásának, reakcióinak jellemzőit ismeri és felhasználja a nevelési program.

Milyen tulajdonságokra épülő pedagógiai válaszokat vártunk? Csak néhány példa. A versenyszellem és a gyűjtőszenvedély a kiskamaszok sajátossága. A korosztály „közepe” keresi az élet szabályszerűségeit és saját helyét a világban. Kifelé lépdelve a kamaszkorból a szenvedélyes vita és az elvek melletti kardoskodás jellemző a fiatalokra, akik energiájukból szívesen áldoznak a kisebbekre is.

Sajnos, írásos nyomot nem találtunk e lehetőségek kifejtésére, de ezek a dokumentumok nem is elégségesek az intézményben folyó környezeti kultúra kialakításáért tett erőfeszítések megismerésére. Sem az igényesen kidolgozott dokumentum nem garancia a magas színvonalú szemléletformáló munkára, de a kevésbé „csinos” program sem egyértelműen az iskolában folyó gyenge pedagógiai munka mutatója.

Rengeteg függ a pedagógusok hozzáállásától, az ő közösségüknek az egy irányba, közös célért folytatott munkájától. Az intézmény Pedagógiai Programját jó esetben az összes pedagógus és nem pedagógus dolgozó ismeri és elfogadja, követi a mindennapi munkája során. Hiba volna, ha csak az évkezdés napjaiban találkoznának az elvekkel és irányokkal, fontosnak tartjuk, hogy a munkaközösségek vezetői időről-időre vegyék elő és tudatosítsák, erősítsék meg a követendő módszereket, az elérendő célokat. A sok információ, ami évközben éri a felnőtteket és a diákokat, esetleg kizökkentheti őket az augusztusban, szeptemberben egyeztetett gondolatmenetből. Ha tényleg komolyan gondolja az adott intézmény, hogy a gyerekeink élhető világot hagyjanak maguk után, akkor ezt a témát nem szabad levenni a napirendről.

A programokban általában részletesen szerepelnek azok a területek, amelyek felhasználhatók a pedagógiai munka során a környezeti értékekkel való felelős bánásmód népszerűsítésére, elfogadtatására. A komoly elméleti alapok lehetőséget adnak az egyszerű, plusz megterhelés nélküli gyakorlat megvalósítására.

Nem látunk azonban eligazítást arra, hogy a tanórán megszerzett tudás hogyan válhat az önállóan megszerzhető tapasztalat alapjává, milyen

módon valósítható meg, hogy az interaktivitás ne csak üres szólam maradjon. Vannak-e viszonyítási lehetőségek a környezeti tudatosság területén való eligazodásra, tudjuk-e pontosan definiálni, hogy az egyes tantárgyak napi gyakorlatában pontosan milyen szerepet tölt be a környezeti nevelés. Mert ez igazán érdekes lenne.

Az iskolai nevelési programok készítői jól ismerik az elvárásokat, a környezeti nevelés módszereit, a felhasználható eszközeit. Mégis, olyan általánosításokkal is találkozunk ezekben a dokumentumokban, amelyek gyakran nem engedik közel az embert és az őt körülvevő környezetet.

Ilyen problémának ítéljük, hogy pl. a helyi ipar és az ipari létesítmények működésében megmutatkozó környezetvédelmi munka, az erre vonatkozó helyi kutatási eredmények nem tudnak beleépülni a szemléletformáló munkába; a valós helyzetekben, valós problémákra reagálás nemigen kap

helyet; a diákok által felvetett ötleteknek nyoma sincs a pedagógiai munkában.

A másik oldalról hiányosnak tartjuk a pedagógusszakma fejlődésének támogatását a környezeti nevelés területén. Igaz, hogy a pedagógiai gyakorlat egyik legdinamikusabban fejlődő területe ez manapság, mégis úgy érezzük, hogy nehéz megtalálni a valódi értékeket képviselő fórumokat, amelyek jól ismerik az átdolgozni kívánt területet és hangjuk el is ér a megszólítandó közösségig.

Meglepően vettük tudomásul, hogy még olyan intézmény Pedagógiai Programjának környezeti neveléssel foglalkozó mellékletében sem tesznek utalást a cégünkkel való együttműködésre, amellyel pedig jól kialakult, évek óta folyamatos kapcsolatban vagyunk. Az iskola és az STKH között szinte napi rendszerességű az információcsere, több szálon is szoros a kapcsolatunk, az iskolában rendkívül eredményes és elismert szemléletformáló munka folyik. A koordináló pedagógus pedig még arról sem tudott, hogy van-e kidolgozott, írásban lefektetett környezeti programja az intézménynek.

A dokumentumok tanulmányozása után cégünk jól be tudja azonosítani azokat a nevelési alkalmakat, amelyek során - felelős soproni céggént - feladatunk bekapcsolódni. Hasznos, életszerű támogatást tudunk ajánlani azoknak az intézményeknek, amelyek szem előtt tartják a saját környezeti viszonyok bemutatása melletti oktatást.

Az erdei iskolákban és a cserkészletben megvalósuló környezeti nevelés

Az erdei iskolák és a cserkészlet több rokon vonást mutatnak, ha a környezeti nevelést tekintjük. Mindkét program hangsúlyozza az egyén és a környezet harmóniájára való törekvést, mindketten egy egész rendszer részeként tekintik a környezettudatos magatartást.

Érdekes, hogy mennyire egybecseng Bi-Pi, a cserkészlet szülőatyjától vett idézet modern korunk „fenntarthatóságot” zászlajára tűző jelmondataival:

„TörekedjeteK arra, hogy kicsit jobbnak hagyjátok magatok után
ezt a világot, mint ahogyan ti kaptátok!”

(Robert Baden-Powell)

A környezeti nevelés egy speciális területe valósulhat meg az erdei iskolai foglalkozásokon, nem is azonosítható egy adott nevelési területtel. A kifejezés (erdei iskola) a tanulás szervezésére vonatkozik, az oktatáson kívül rengeteg szempont és cél szerint felhasználható szemléletformálási lehetőség a tizenévesek számára.

Az erdei iskolával közösen végzett környezeti nevelés több intézmény Pedagógiai Programjában is szerepel. Az óvodások és kisiskolások lehetőségei tágabbak ezen a területen, a pedagógusok inkább nekik kínálják fel ezt a lehetőséget. Jellemzően egy-egy osztály tanulói együtt kapcsolódnak be az erdei iskolai programba és 3-5 napon keresztül, az iskola megszokott kötöttségeivel szakítva, a természettel és az egymás iránti felelősséggel kerülhetnek kapcsolatba a fiatalok. A kamaszok számára fokozottan jó lehetőség lehet az erdei iskolai program, hiszen felgyorsult, zajos és intenzív élményeket halmozó életükből kilépve, testközelből tapasztalhatják ember és környezet összefüggéseit.

Mégsem tapasztaljuk, hogy a pedagógiai munkában igény mutatkozna a kamaszok számára szervezett erdei iskolai programokra.

Sajnos nem gyakorlat, hogy pl. osztálykirándulás szervezésekor szóba jöhetne az erdei iskola, pedig előre egyeztetett programokkal, változatos helyszínekkel egyedülálló élményt nyújtana a diákoknak és jól használható muníciót a pedagógusoknak.

A városunkban tevékenykedő civil szervezet erdei iskolája minden iskolatípusnak ajánl programokat, egészen az egyetemi közösségekig. Tehát nem lehetne kifogás, hogy a kamaszok részére nem szerveződnek a korosztály érdeklődését, igényeit figyelembe vevő erdei iskolai programok. Épp a korosztályi sajátosságok ismeretében, rendkívüli élményt jelent a középiskolásoknak rácsodálkozni a természet és az ember egymásrautaltságára, a szabadban, az iskolapadtól távol, új szemszögből megismerhető társakra.

A cserkészcsapatok különböző korú fiatalokból szerveződnek, így a kisebb és nagyobb gyerekek, a fiatal felnőttek jól szervezett feladatmegosztásban, jól elosztott felelősségi körökkel alkotnak egy őrsöt. A diákok maguk választják ezt a szabadidős elfoglaltságot, ezért könnyebben elfogadhatók azok az elvek, amelyek a cserkész törvényeket áthatják.

Már az alfejezet indításakor rácsodálkozhattunk témánkhoz teljes mértékben passzoló idézetre, amely azt mutatja, hogy mindenképpen érdemes figyelmet fordítanunk a cserkészelvekre. Ezeknek az elveknek a kidolgozott formája a 10 cserkész törvény. A bevezetés után egy csöppet sem meglepő, hogy 3 törvényben is szóba kerül a környezetvédelem.

Nézzük ezeket a törvényeket és a hivatalos magyarázatok vonatkozó részeit sorban:

„6. A cserkész szereti a természetet, jó az állatokhoz és kíméli a növényeket

Egy Földünk van! - hirdetik a környezetvédők és igazuk van, hiszen egyelőre a távoli jövőbe vész az a lehetőség, hogy más bolygóra menekülhessünk, ha bolygónkat már tönkretettük civilizációnkkal. A hatodik törvény szó szerinti értelmezésben a környezetvédelem törvénye. (...) a tábori építmények készítésekor is tartóztassuk meg magunkat, mert a haszon, a sajátkészítésű kényelem nincs arányban a környezetben okozott kárral.(...)

9. A cserkész takarékos

(...) A törvényt értelmezhetjük szó szerint, hiszen a pénzzel, energiával, nyersanyagokkal való takarékoság mindinkább társadalmi és zsebünket érintő szükségszerűség. Viszont figyelnie kell a cserkésznek arra is, hogy a pénz, a tulajdon rabsága éppoly megalázó, mint a tékozlásból fakadó pénztelenség. Az anyagi javakat uralni kell, sugallja a törvény, meg kell szerezni őket, anélkül, hogy megtörnék jellemünket, anélkül, hogy minden gondolatunkat, cselekedetünket ez uralná.

Van a törvénynek egy rejtett üzenete is, ez pedig a pénzszerzésre vonatkozik. A takarékos cserkész maga keresi meg a pénzt, ami szükségletei kielégítésére kell, s ügyel javaira, hiszen a magáét költi. Ügyel más pénzekre is, kíméli a szülei javait, a közjót, nem kényszeríti családját fölösleges, elsősorban hivalkodásra szolgáló holmik megvásárlására, egyáltalán, igyekszik mihamarabb függetleníteni magát anyagilag. Viszont nem fogad el szívességet, a szolgálatokért tisztességesen fizet.

10. A cserkész testben és lélekben tiszta

A tizedik törvény első gondolata magától értetődő. A cserkész civilizált ember, ennek minden tisztálkodási szokásával. (...)A kamaszkorból kilépett cserkész módjával használja a kozmetikumokat, tudja, hogy ezek testidegen vegyi anyagokat is tartalmaznak, melyek nem mindig használnak a szervezetnek. (...)”

A törvények és a magyarázatok önmagukért beszélnek. A tanulmányban azért tartottuk fontosnak a megemlítésüket, mert minden ideológiai megközelítés felett álló, számunkra teljes mértékben követendő elveket tesznek érthetővé a fiatalok számára.

5. A kamaszok igent mondanak a környezetvédelemre

2010 májusában egy 168 soproni diákot érintő kérdőíves felmérést végeztünk. Arra voltunk kíváncsiak, hogy tényleg zsigerből elutasítja-e a környezetvédelemmel kapcsolatos aktivitást a kamaszok többsége, vagy van olyan rés, amin keresztül érdemes tágítani a köztünk lévő kommunikációs csatornákat.

A legfontosabb cél számunkra annak a megtudakolása, hogy hogyan tudjuk „emészthetővé” tenni a tizenévesek számára a felnőtt társadalmunk céljait.

Ennek a felmérésnek az értékelése után jutottunk arra a következtetésre, hogy kétéves tapogatózó-próbálkozó figyelmünk, amit a tizenévesek elérésére fordítottunk, nem volt hiábavaló. A feldolgozott kérdőívekből útmutatást kaptunk arra, hogy mit és hogyan is hajlandók megtenni a tizenévesek a környezetükért. Voltak meglepő válaszok és voltak olyanok is, amelyek megerősítették elképzeléseinket.

Mivel a kérdéseket úgy állítottuk össze, hogy közvetlenül felhasználható legyen az általuk megszerzett információ a környezeti szemléletformáló munkánkban, a bemutató elemzés során is a pedagógiai munkába való beilleszthetőséget helyeztük előtérbe.

A kérdőíves lekérdezés eredményeit először a cégünk által szervezett „Pánikkeltés vagy jövőkép?” című szakmai fórumon mutattuk be az érdeklődő közönségnek, melynek soraiban jócskán akadtak pedagógusok.

A tanulmány korábbi részében hiányoltuk környezeti szemléletformáló párbeszédből a pszichés életkori sajátosságok megjelenítését. A kérdőív válaszai csak úgy ontották a megoldásokat, mit, mikor, hogyan

használhatunk fel, ha kezet szeretnénk nyújtani a fiataloknak. Az eredmények könnyen átfordíthatók a motiválás vagy a szemléltetés, a megerősítés nyelvére is, ezért igazán hasznos ismeretekhez jutottunk, melyeket programjaink további szervezésében tudatosan fel is használunk.

1. sz .melléklet

1. Melyik három dolgról nem mondanál le?

Olyan felsorolást állítottunk össze, amely tapasztalatunk szerint jelen van a kamaszok életében és elsősorban a tárgyas világra vonatkozik. Az életük részei azok az eszközök, amelyekre rákérdeztünk és többségükről felnőtt világunk úgy gondolja, hogy szimbolizálják a tinédzsereket.

Az indító kérdés megfogalmazásánál is törekedtünk arra, hogy rögtön érezzék a diákok, semmit nem akarunk elvenni tőlük, nem akarjuk a világukat rombolni. Vagyis azt vártuk, mondják meg nekünk, mi az, amiért felesleges piszkálnunk őket, mert úgysem mi leszünk a nyertesek.

Látatlanban megmondja mindegyikünk az első helyezettet, ami nélkül már egy kamasz sem tudja elképzelni az életét. Ez az Internet. Mindegy, hogy

fiúról, vagy lányról van szó, azonnali online kapcsolat nélkül nincs élet – szerintük.

Szórakoztató elektronikai eszközök a második helyen? Még mindig nincs meglepetés. Ma már nemigen látunk kamaszokat sétálni az utcán „nyitott fülekkel”. Bedugaszolva, még randin is. Ezek után teljesen érthető, a szerkentyűk

igen fontos helyet foglalnak el egy kamasz mindennapjaiban.

De azon meglepődtünk, hogy a „*márkás ruhák*” a harmadik helyre került az értékelésben. Még érdekesebb, hogy inkább a fiúk jelölték meg többen ezt a kategóriát. Az elemzés után, figyelmesebben körülnézve a világban, magyarázatot is találtunk a „keresletre” a reklámok, stílustanácsadók, divatfotók és divatékszerek világában. Jó felvevő piacot jelentenek a kamasz fiúk...

2. Melyik három dologról mondanál le a legkönnyebben?

Fordítsuk a kamaszok nyelvére a kérdést. Mi az, amit – ahogy ők mondják - *beáldoznának*? Ugyanis mi, a felmérés előtt, nehezen tudtunk volna sorrendet megállapítani. Úgy gondoltuk, hogy a lélegzetelállító szabadidős elfoglaltság ugyanúgy szükségszerűség a kamaszok számára, mint a hajnali mekis levezetés egy-egy buli után. És mégse... Elégedetten szembesültünk vele, hogy a megkérdezettek döntő többsége a gyorséttermi étkezést vagy a divatos kozmetikumokat vagy pedig az extrém szabadidős tevékenységeket jelölte meg első helyen azok közül, amelyekről legkönnyebben lemondana.

A megszerzett információkkal a tarsolyunkban már igazán nem nehéz kompromisszum késznek mutatkozni a kamaszokkal szemben, az élhető jövő érdekében.

3. Mit gondolsz, a környezettudatos élet miben korlátoz téged?

A köztudatban sztereotípiaként él, hogy a kamaszok általában elutasítóak a hagyományos értékekkel szemben, a szülői példamutatás szinte hatástalan, a pedagógusok gyakran feladják a kilátástalannak tűnő harcot. Azt feltételeztük – inkább hallomás, mint tapasztalat alapján – hogy a fiatalokat kirázza a hideg, ha meghallják ezt a manapság unalomig

ismétlődő kifejezést: környezettudatos élet. Megint elhamarkodottan alkottunk volna véleményt és így a kamaszokkal kialakított kommunikációnk csak kitérők után érhetett volna célt, ha nem látjuk a saját szemünkkel az eredményt. Hiába rángatják a vállukat, mégis, a többségük gond nélkül része lehet a környezettudatos mindennapoknak, mert nem érzik úgy, hogy bármiben is a tyúkszemükre lépünk.

Figyelnünk kell arra az információra is, amit szintén jelentős számú kamasz jelölt meg, hogy a kényelmes, illetve a változatos életüket érzik veszélyeztetve, ha előtérbe kerülnek a környezeti szempontok. De a két csoport válaszadói összesen sem tették ki azoknak a számát, akiket nem akadályoz semmiben sem egy kis odafigyelés.

4. A te életedben hol van jelen a takarékoság?

Nem győzzük hangoztatni, hogy - véleményünk szerint - nem is kellene olyan nagy szavakat használni, mint környezettudatosság és fenntarthatóság. Egyszerűen takarékoságot és ésszerűséget kellene csak mondanunk, mert pontosan erről van szó, ha a ma divatos zöldmozgalmi kifejezések jelentését vizsgáljuk. Akkor miért nem mondjuk ezt? Miért akarjuk a gyerekeinket környezettudatossá tenni, amikor egy csomó dologban már azok. Csak ezt nem is tudják, nem ezért csinálják.

Gyakran kerékpárral vagy gyalog jár a háromnegyedük, több mint a fele a válaszadóknak sokszor otthon készíti a tizóraját és ugyanennyien gyűjtik a zsebpénzüket, hogy ebből vásárolhassák meg az áhított „cuccokat”. Figyelemre méltó, hogy a megkérdezett fiatalok jelentős része figyel a felhasznált energia mennyiségére, igyekszik takarékoskodni. Ez pedig nem kifejezetten életkori sajátosság. Mégis...

Érdekes, hogy amit tipikus kamaszok által adott válasznak gondoltunk az elemzés előtt, az is megjelenik a válaszok között. A 186-ból 4 válasz, hogy miért nem takarékoskodnak:

„nem szoktam meg”, „nincs pénzem soha”, „majd akkor takarékoskodom, ha rászorulok”, „sokan vannak, akik helyettem is takarékoskodnak”.

A feladatunk csak annyi, hogy figyeljünk, hogy ne szaporodjanak az ilyen jellegű vélemények, mert az a szemléletformáló munkánk bírálatát jelentené. Egyelőre azonban csak 4 negatív válasz. Lehet, hogy csak rossz passzban voltak?

5. Te honnan vársz tájékoztatást az élőhelyünkről, a környezetünk állapotáról?

A kérdést azért tartottuk fontosnak feltenni, mert egyre jobban érezhető bizonyos távolságtartás a pedagógusok és a diákok részéről is, ha környezetvédelmi aktivitásra toboroznánk őket.

A média és az oktatás a vezető információforrás a kamaszok válasza szerint. Ez nagy felelősséget és nagy lehetőséget jelent a szervezett, tömegekhez eljutó tájékoztatást alakító szakemberek számára. Jelentős még a család szerepe is, ha a környezeti információkról van szó, ami azért bír fontos jelentéssel, mert a családban még mindig inkább a kisközösségre vonatkozó útmutatás és tapasztalatcsere folyik, ami véleményünk szerint, megkerülhetetlen a szocializációs folyamatban.

Cégünk szempontjából, a rendezvényeken való tájékozódás figyelembe vétele fontos, a kérdőív tanúsága szerint a tizenévesek harmada várja a tájékoztatást ilyen fórumokon.

Teljes elutasítás ebben a kérdésben is a bűvös négy válasz, pl. „nem érdekel a téma”. Ez a kis számosság igazán optimizmusra ad okot.

Az elemzés végső fázisában továbbgondoltunk pár lehetőséget, amelyekre a kamaszok válaszai irányították a figyelmünket.

Hogyan is használhatjuk a megszerzett tudásunkat?

Könnyű dolgunk is lehet, hiszen a fiúkat és a lányokat ugyanazzal szólíthatjuk meg. Mivel most már tudjuk, hogy a fiúknak is olyan fontos az öltözködés, a megjelenés, mint a lányoknak, így eredményesen jelen lehetünk jelzéseinkkel ezen a területen. Miért ne küldhetnénk feléjük üzeneteket például a ruhák címkéin? Vagy keressük az alkalmakat, ahol a kamaszok öltözködéssel, tervezéssel foglalkozhatnak, mert egyértelmű a kapcsolat a ruházkodás és a környezeti szempontok között.

Ezután már nem akarjuk, hogy ne üljenek egész nap a gép előtt. Úgysem tudunk ezen változtatni. Hadd üljenek, legyünk inkább mi is ott. Minden pillanatban elérhető a fiatalok a neten, ezt el ne felejtsük a friss információk eljuttatásakor. Minden buli a neten szerveződik pár óra alatt. Bizony, sokat adnánk azért az ötletért, ami megmutatná, hogyan tudjuk környezetbarát üzenetünkkel pillanatok alatt úgy mozgatni a kamaszokat, hogy ne akarjanak kimaradni. Ezentúl törekedni fogunk ilyenfajta megszólításokra.

Egyértelműen jó hír, hogy kis toleranciával, könnyedén be tudunk kapcsolódni a világukba. Itt vannak közöttünk még ezek a gyerekek, példamutatással is alakíthatjuk őket. Akár, ha az eléjük tett ebédről, a megvásárolt termékek csomagolásáról van szó, de jó alkalom lehet egy-egy sportos hétvége is, ahol az egészséges test és egészséges környezet kapcsolatát tudatosíthatjuk bennük. Szólítsuk meg őket bátran, hiszen bármilyen barátságatlannak és elutasítónak tűnnek a kamaszok, a maguk módján várják az őket is érintő információkat és a véleményünk igenis számít nekik.

6. Tudásunkkal a hátunk mögött, megszólítjuk a kamaszokat

Cégünk szemléletformáló munkájának egyik jellemzője, hogy pontosan arra a közösségre van kitalálva, amelyben élünk, felhasználva lakóhelyünk tárgyi, természeti adottságait. Célunk, hogy bekapcsolható és hasznos tudással gyarapíthassuk a pedagógiai munkát, ehhez tervezhetőséget, részletes leírásokat, eszközöket is fel tudunk vonultatni.

Saját szervezésű programokkal 2008 óta jelentkezők Sopronban. Kezdetben a népszerű, könnyebb utat választottuk arra építve, hogy a legkisebbeknél kell a szemléletformáló munkánkat megalapozni. Munkánk nyomán terveztük helyes irányba elindítani a felnövekvő nemzedéket, akik majd okosabban, körültekintőbben gondolnak ember és környezete törékeny kapcsolatára. Ahogy egyre több ismerettel rendelkezünk

ezen a területen és kapcsolataink is egyre bővültek, megláttuk azt a rést, amit senki nem „kezel”, míg máshol meg tobzódnak a szemléletet formálni akarók. Igazi problémát akarunk megoldani, ezért komoly felelősséggel fordulunk a környezetvédelem érdekében a kamaszok felé, akiket „célcsoportnak” választottunk. Figyelünk arra, hogyha megszólítjuk őket és

közreműködést várunk el tőlük, akkor azt csak olyan módon tegyük, hogy érezhessék, valóban szükség van rájuk és a munkájukra. Ezért kérünk tőlük környezetbarát jelképet pólóra, graffiti tervet pléh buszmegállóra, vagy a Bringázz éjjel! kerékpáros felvonulás támogatását. Motivációnak pedig nem utolsó, ha a felkészítő tanár azt mondja: „Ha olyan pólóterv születik, én magam is megcsinálom és hordani fogom!”

2. sz. melléklet: pólótervek

A legfontosabb szempont, amit munkánk során szem előtt tartunk: minden aktivitás, amit a kamaszoknak kínálunk, valós helyzet megoldását eredményezze. Ezt az eredményt pedig be is mutatjuk, fel is használjuk és természetesen sosem felejtjük el az alkotók nevét megemlíteni. Ezek után könnyebb olyan napi rutinra is rávenni őket, amiért közvetlenül nem kapnak elismerést, csak azt a jóérzést, hogy „jól cselekedtem”. Így indulhat végre a műanyagpalack összetaposása vagy a lakásfestés után, a keletkezett hulladék szétválogatása, hiszen már megmutattuk nekik, hogy miért is fontos az egyes ember apróságának tűnő teljesítménye.

Ennek az „értelmes” aktivitásnak a során a közös munka produktuma együttesen szolgálja a kamasz és a felnőtt korosztály céljait, érdekeit. Együtt lehetünk eredményesek, együtt adhatunk követendő értékeket egyénnek és közösségnek.

Eddig az alkotói pályázatok, a rendezvények és a közösen megvalósított programok alkalmával tudtuk a gyakorlatban is „használni” a kamaszok munkáját.

Az alkotói pályázatra beküldött műveket kiállítási anyagként tárjuk a szélesebb közönség elé. Így mutattuk be az érdeklődő közönségnek Új Utca rendezvényünk Kincses Sátorában azokat a pólóterveket, melyeket

kilencedikes művészeti osztály tanulói dolgoztak ki, mutatva ezzel, hogy ők hogyan is képzelik a „hordható” környezetbarát jelképet.

Nagyobb rendezvényeink alkalmával előszeretettel vesszük igénybe a diákok segítségét a szervező munkában is. „Környezetbarát aktivistaként” szívesen vállalnak pár óra munkát még hétvégén is. Ők azok, akik az Újrahasznosító Játzóházban vezetik a kicsik kezét, akik kiosztják a nevezési lapokat a családi vetélkedőre, akik biztosítják az utat a városkerülő kerékpározáson.

Rendkívül hatásos és meggyőző volt a kamaszok hozzáállásának bemutatására a Pánikkeltés vagy jövőkép? című szakmai fórumunkon prezentált gondolatokat követően előadott „környezetbarát rap”, mellyel nagyobb közönség előtt is bemutatták elkötelezettségüket.

3. sz. melléklet: Környezetbarát rap

A nagy, látványos rendezvényeinken kívül több kisebb, esetleg csak mikrokozösségeket érintő programot is szervezünk. Természetesen ezekbe is igyekszünk bevonni a tizenéveseket, hadd érezzék, hogy a közösségben számít a véleményük, a munkájuk. Ilyen alkalom volt például a cégünk dolgozói részére meghirdetett „Vájling Szépségverseny”. A dolgozóink a lomtalanítás során összegyűjtött rossz fazekaknak, vájlingoknak, bödönöknek, lavóroknak adtak új életet azzal, hogy apró virágoskertet varázsoltak belőlük. Az értékelő zsűri a helyi kertészeti szakközépiskola díjnyertes virágkötő-tanulói voltak. Komolyan vették feladatukat és jóleső elismerés volt számukra, hogy a helyi média is felfigyelt a hírre.

„Legyél a Föld barátja!” alkotói pályázat

Évről évre, a pedagógusokon keresztül, az oktatási intézmények számára meghirdetett „Legyél a Föld barátja!” pályázat kiírásánál arra törekszünk, hogy értelmes alkotások szülessenek. A program mindig a környezetbarát megoldásokról szól, de nem várunk vázát vécépapír-gurigából, használhatatlan kupak-ékszereket. Nem készítettünk szemetet a szemétből. A *kreativitás – alkotás – használhatóság* hármasságát tartjuk szem előtt a pályázat megfogalmazásakor. Úgy érezzük, a komoly feladatokkal meg tudjuk szólítani a kamaszokat, akik érzik a pályázatban a kihívást és felelősséget. Természetesen nem zárjuk ki a kisebbeket sem az alkotásból és a díjazásból, de az ő műveik inkább próbálkozások lehetnek a tizenévesek átgondolt, kifinomult megfogalmazásaihoz képest.

4. sz. melléklet: Legyél a Föld barátja! pályázati kiírás 2010.

Szokás szerint, február elején tesszük közzé a pályázati kiírást. A felkért zsűri döntése után, a Föld Napján, április 22-én hirdetünk eredményt, egyben a beérkezett munkákból kiállítást szervezünk. Közös ünnepe ez az alkotó fiatalok szűkebb és tágabb környezetének. Az sem elhanyagolható, hogy egymás munkáit látják a gyerekek, tanulnak technikát, kidolgozást, erősíti bennük a következő megmutatkozás vágyát. A zsűrizésnél figyelembe vesszük az egyedi látásmód és kifejezőképesség egységét. Felnőttként is tanulságos némely alkotás mondanivalója és további programokhoz adhatnak inspirációt.

A fiatal alkotók díjazása jól átgondolt koncepció alapján történik. Kissé talán didaktikusnak tűnik, hogy itt is figyelünk arra, hogy a tárgy jutalmakon túlmutató díjazása legyen a pályázatnak. Elsősorban olyan élményeket kívánunk adni a fiataloknak, amelyek kapcsolódnak a hagyományos

értékrendhez és a szűkebb környezetünkhöz. Ebből a megfontolásból szerepel a jutalmaink között nemzeti parki csónaktúra vagy régészeti barangolás a rejtett műemléki kincsek között.

Bringázz éjjel!

Közelebb és közelebb a kamaszok életéhez, lehetőleg úgy, hogy a saját kultúrájukba fogadjanak be minket. Nem kell mindig a közvetlen nevelési, szemléletformálási célokat előtérbe helyezni, mert úgy is lehetnek azonosak a célok, ha az indíték nem azonos. Erre példa a legfiatalabb STKH által szervezett program, a „Bringázz éjjel!” városkerülő kerékpározás. Ez nem kifejezetten csak környezetvédelmi megmozdulás, mégis cégünk a háromnapos, városi közönségnek szánt, környezetbarát rendezvény lezárásaként szervezi meg.

5. sz. melléklet: Bringázz éjjel! plakát

Az ötlet születését segítette, hogy már Sopron is toporog a reggeli közlekedési dugók miatt, a belvárosban gyakran lehetetlen szabad parkolóhelyet találni, bosszankodunk a reggeli, iskolák előtti torlódások miatt. A helyzet magától nem hogy javulni nem látszik, idénről idénre kilátástalanabb lesz. Pedig a megoldás rendkívül egyszerű volna. Számunkra egyértelműen környezetbarát megmozdulás kerékpárra ültetni a fiatalokat (és idősebbeket) és egy szokatlan helyzetben egy kis érdekes-izgalmas élményszerzéssel összekötve: éjszakai, csoportos bringázásra hívni őket.

Nekik ez elsősorban buli, élvezik a nem mindennapi helyzetet, a barátokat, a lezárt utat, hogy értük van ez a pár óra. Könnyű az azonosulás, a ráismerés: Én máris környezetbarát vagyok? De ha nem is jutnak el idáig a

gondolataikban, a kellemes élmény és a kerékpározás kapcsolata megmarad. Legközelebb, talán a kukásautónk sofőrje nem a félnyolcas dugóban, unott arccal, egy autóban várakozva találkozhat velük, hanem egyre több friss reggeli bringással, akik elsuhannak a kocsisor mellett.

Zöld Mindentudás Egyeteme

Az elmúlt évben indítottuk el Zöld Mindentudás Egyeteme programunk kezdeti próbálkozását, melyet idén más keretek között, céljainkhoz precízebben igazítva folytatunk.

6. sz. melléklet: ZME program, 2010/11.

A program lényege, hogy a Zöld Állomás üzletünkben kialakított információs teremben, a középiskolás hallgatóságnak, olyan egyórás előadásokat mutatunk be, amelyek azt erősítik bennük, hogy minden egyes embernek szerepe van az élhető jövő kialakításában és testközelbe hozzák azokat a közvetlen környezetünkben élő, tevékenykedő, alkotó embereket, akik már meg is tették a magukét a saját területükön.

Előadóink olyan soproni vagy soproni kötődésű szakemberek, akik szakmájukban nagy elismertségnek örvendenek, többük nemzetközi szinten is értékelt szaktekintély.

Követve az egyetemi szemeszter jelleget, két részre osztottuk a programsort. Az előadássorozat szervezésénél arra törekedtünk, hogy nem feltétlenül csak a szó szoros értelmében vett környezetvédelmi problémákat járjuk körül, hanem szerezhessenek benyomást a hallgatók a környezetünkben mutatkozó feladatok sokszínűségéről a helyi értékek átadásával.

Az előadóinkat azzal a kéréssel kerestük meg, hogy a saját szakmájuk jellegzetességein keresztül mutassák be a környező természeti, gazdasági és társadalmi vonatkozásokat.

Az egyes témák feldolgozásakor fontosnak tartjuk kitérni az egyén és környezet harmonikus egyensúlyára, melyen keresztül be tudjuk mutatni a hallgatóknak, hogy miért fontos, hogy ne legyünk az adottságok önző kihasználói. Az odafigyelés és felelősségvállalás elvének magyarázata be is mutatja, hogy miért fontos a „helyén kezelni” a lehetőségeinket és csak elfogadható határokon belül elvenni belőlük. A programban mindenképpen érintenünk kell azokat a jelenségeket, tapasztalatokat is, amelyeket mindegyikünk a saját bőrén is érezhet: bizonyos hatások bizonyos változásokat eredményeztek. Szembesíteni tudjuk a diákokat azzal, hogy a tetteinknek vannak következményei, a világméretű tetteknek pedig világméretűek a következményei.

Nagyon lényeges, hogy feltárjuk az előadások során az egyéni felelősség jelentőségét, hogy megérthessék a diákok: tényleg számít minden cselekedet. Akkor is, ha senki nem látja, ha nem kap érte büntetést, ha ma nem érzi a következményét. Semmiképpen nem elrettenteni akarunk, nem cél a pánikkeltés vagy a bűnbakkeresés ezeken az előadásokon. A közel egy órában megszerzett ismeretek, új információk tükrében megtudják a hallgatók, hogy a 24. óra lejárta előtt, melyek a legfontosabb lépések ahhoz, hogy egészséges környezetben egészséges emberek lehessünk.

A bérlettel látogatható előadásokon alkalmanként 24 fiatalnak tudjuk bemutatni a családi borpincészet, a meteorológiai állomás, az olimpikon élsportoló vagy akár a helyi múzeum munkáját, kiemelve a környezeti szempontokat.

Egy külön előadást szentelünk a konzervatív életvezetési szokások megismertetésének, amely során természetesen kibújik a szög a zsákból: idősebb generációt is a környezet fenntarthatósága vezérelte és semmi különösebb odafigyelést vagy erőfeszítést nem igényelt. Igyekeztek előretekintően berendezni az életüket, mert tudták, hogy amit ma tönkretesznek, az nem lesz holnap.

Tudományos szempontok megismertetése is vezérelt minket a tematika összeállításánál, ezért hívtunk például geológus professzort, természetgyógyász-szakgyógyszerészt és nemzetközi szinten jegyzett gasztronómiai szakembert is.

Az előadássorozattal egy olyan alapot állítottunk össze, amely komplex módon mutatja be részünket és lehetőségeinket változó világunkban és alkalmas arra, hogy további évadok bővülő vagy megújuló előadásai ráépülhessenek.

7. Iskolai programok

Ahogy a munkánk ismertsége növekedett a városban, úgy kezdtek szaporodni a legkülönbébb iskolai programokra szóló meghívásaink. A Környezetbarát Klub pedagógusaival folyamatos a kapcsolatunk, ők szívesen használják az iskolai szemléletformáló munkában a cégünk által felajánlott lehetőségeket.

Szemléletformáló munkánkban nagyon fontosnak tartjuk, hogy saját közösségünkben szólítsuk meg a fiatalokat, ezért bemutatóval, előadással, rendhagyó osztályfőnöki órával szívesen megyünk iskolai programokra. Az STKH jelen van, ha a diákok szerepléséhez kukásruhára van szükség, ha szelektív totót szeretnének kitöltetni az ökoiskolában vagy, ha a fenntarthatóságról szóló filmet kérnek kölcsön csoportos vetítésre.

Tapasztalatunk szerint, igen jó hatásokkal adhatók át a kamaszoknak szemléletformáló információk, ha a saját közösségeikben szólítjuk meg őket. Az első percekben talán feszengenek, demonstrálni akarják, hogy mennyire nem érdekli őket a téma, de amint meghallják, hogy pl. épp az ő osztálypénzük sokszorozható meg a hulladékgyűjtés segítségével, már kezdenek is megnyílani, reagálni.

A már kialakult csoportokkal folytatott párbeszédünk során sokkal biztosabban érnek célba üzeneteink, a helyi szokásokhoz tudunk igazodni és az iránymutatásunk is a helynek, a kis közösségnek, a nekik javasolt apró lépéseknek szól.

Az is fokozza az üzenetünk sikerét, ha egy olyan programsor szerves részeként jelenhetünk meg, melyet a kamaszokat jól ismerő pedagógusok az ő értékeik és esetleges hiányosságaik figyelembe vételével szerveztek.

A közösség szerepének erősítése szintén hozadéka az iskolai keretek között megvalósuló szemléletformáló munkánknak, hiszen minden mondanivalónk mögött ott van, hogy a közösséggé szerveződő egyes emberek alakítják a környezetünket. Az áhított változásokat ezeknek a kisebb-nagyobb közösségeknek együttes erőfeszítései nyomán tudjuk majd tapasztalni.

8. Megszólítottuk a pedagógusokat

Ha a kamaszok fejében kitörölhetetlenné szeretnénk tenni a környezetbarát gondolatokat, akkor nemcsak a kamaszokkal kell megtalálnunk a kapcsolatot, hanem a környezetükkel is. Napjaik jelentős részét az iskolában töltik a fiatalok, a pedagógusok rengeteget tudnak róluk és ezek a tanárok komolyan befolyásolni tudják a szemléletformáló munkánkat.

Környezetbarát Klubot szerveztünk pedagógusoknak, ahol valódi műhelymunka folyik izgalmas tapasztalatcserével. Jó alkalmat teremtünk a tanároknak, hogy bemutathassák azt a munkát, ami zárt ajtók mögött folyik az iskolákban, óvodákban. Pontgyűjtő versenyt szerveztünk az oktatási intézmények számára, ebben a szelektív hulladékgyűjtés csak egy elem, és pl. az informálás, a közösség közös munkája szintén pontszerző lehetőség.

A program sikere nagyban múlik a közvetítő pedagógusok hozzáállásától. Jelzéseiket, ismereteiket felhasználva alakítjuk programjainkat, ők pedig szívesen adnak tanácsot vagy segítséget ahhoz, hogy hogyan találjunk utat és megfelelő hangot a diákokhoz. Lényeges az egyetértésünk és a közös fellépésünk, mert iskolán belüli és iskolán kívüli programok összekapcsolásával, egységes elveket képviselve hamar megmutatkoznak az eredmények.

„Legyél a Föld barátja!” Minikonferencia

A Minikonferencia programunk is azt az elkötelezettséget képviseli, mely az összefogáson és az egyéni odafigyelésen alapszik.

Ahogy a tanulmány elején szerepelt, a Pedagógiai Programokban külön fejezetet szánunk a környezeti nevelés lehetőségeinek. Mégis az elvégzett munka valahogy a falakon kívül nem kap elég figyelmet és megerősítést az iskolán túli világban. Több helyen is foglalkoznak ugyanakkor a feladatnak a megoldhatóságával és általában nem tudnak egymás párhuzamos munkájáról az iskolák. A Föld Napján megrendezett programunkra pedagógusokat kérünk fel, hogy mutassák be a többi intézmény képviselői és a szülők előtt, hogy mi is az a munka, amit a diákokkal végeznek a környezeti nevelés területén.

A szervezés során szerzett ismereteink elmélyülésével, egyre jobban előtérbe kívántuk helyezni a kommunikációt, mint a megoldáshoz vezető út rendkívül lényeges elemét. A kamaszokkal való párbeszéd – esetünkben - nemcsak a stílus és a tartalom problematikája, ugyanis van benne egy kis csavar és ez az idő dimenzió. Egyelőre csak nekünk, felnőtteknek fontos, a gyerekeinkkel közös jövő formálása, de őket ez még nemigen érdekli.

Előadóink bemutatták már, hogy a változásokra adott egyik reakció az alkalmazkodás, záloga a túlélésnek. Törekszünk rá, hogy üzenetünk ne csak az egyszeri alkalomnak szóljon, ezért olyan intézmények pedagógusait kérjük fel, ahol valós, rendszeres, a teljes pedagógiai munkát átszövő környezetbarát szemléletformálás folyik.

Csodálattal figyeljük egyes intézmények tudatosságát és rendíthetetlenségét, ahol hihetetlen érzéssel találják meg azt a módot, ahogy tanítványaik körében követendővé, „trendivé” tegyék a környezetbarát szemléletet. A vékony mezsgyén - elutasítás és befogadás között - nem könnyű a lavírozás, de ők tudják, hogy a fiatalokkal közösen teremtett világban mikor, milyen súllyal vegyék figyelembe a kamaszok akaratát. Így érik el, hogy a tizenévesek azonosulni tudnak a céljaikkal, részt vesznek a megvalósításban és szerepet vállalnak a népszerűsítésben.

„Pánikkeltés vagy jövőkép?” szakmai fórum

7. sz. melléklet: a Ma&Holnap folyóiratba megjelent cikk (2010/3-4.)

Az Új Utca – III. Soproni Környezetbarát Napok rendezvénysorozat programjait idén, Pánikkeltés vagy jövőkép? címmel, egy szakmai fórummal nyitottuk meg.

A környezetvédelem jelentőségét sikerült erősítenünk azzal, hogy a város legpatinásabb szállodájának konferenciatermébe hívtuk meg a tudomány, a termelés és a tájékoztatás területén kiemelkedő teljesítményt nyújtó szakembereket, adjanak tájékoztatást a soproniaknak azokról a környezeti kérdésekről, amelyeket ők fontosnak tartanak.

Előadóink között üdvözölhattünk olyan elismert szakembereket, akiknek munkájára a legnevesebb egyetemeken is figyelnek. Mindegyikük elfogadta felkérésünket, így rövid idő alatt, egy olyan nivós előadógárdát sikerült megnyernünk az ügyünknek, hogy bármelyik országos rendezvény büszkeségére vált volna. Megjelentettük a pro és kontra véleményeket, hogy a fórum hallgatósága első kézből jusson tudományos igényű információkhoz, de érezhessék a bizonytalanságokat, a kiforratlanságokat is, ha a rendelkezésre álló ismeretek még nem teszik lehetővé az egzakt következtetéseket.

A rendezvényt oktatási intézményekben, partnercégeinknél, városi hivatalokban hirdettük meg célzottan, de a népszerű közösségi oldalakon, honlapokon is invitáltuk az érdeklődőket. Végül is a közönség jelentős részét a pedagógusok és a diákok tették ki, de a környezetbarát megoldások

iránt fogékony „vegyes” érdeklődők is szép számmal megtisztelték a rendezvényt.

Az első rendezvény tapasztalata alapján, folytatni kívánjuk ezt a programot is, hiszen kb. 80 vendég, hallgatta végig az előadásokat, vettek részt a beszélgetésekben, vitákban, ami kiindulásként mindenképpen bizakodásra ad okot.

Van igény rendszerezni és átadni a tudást a környezeti szempontok szerint és van igény ezt befogadni és megvitatni is. A visszajelzések nagyon kedvezőek, tudtunk olyat mutatni a városunkban, amit a „hulladékos” cégünktől nem is vártak volna. Elismerésként értékeljük...

9. Kapcsolataink

Szemléletformáló munkánk során is szem előtt tartjuk azt az elvünket, amit programjaink segítségével is be szeretnénk mutatni: a helyi közösségben rejlő erőket térképeztük fel és használjuk célunk eléréséhez.

Megtaláltuk azokat a lelkes embereket, akik a saját munkájukkal hozzá tudnak járulni szemléletformáló munkánk sikeréhez. Bevontuk sokukat a

lépésről-lépésre folytatott, sokszor talán szélmalomharcnak tűnő munkánkba is: a Környezetbarát Klub tagjai között például ott a városunk önkormányzatának intézmény- felügyeletét gyakorló szakreferens, a Zöld Mindentudás Egyeteme előadói között a Nyugdíjas Pedagógusok Klubjának tagjai, de még a szomszéd patika vezetője is.

Együtt tudunk dolgozni a városban tevékenykedő civil szervezetek képviselőivel is, legyen szó a természetvédelemről, egészséges életmódról vagy a kerékpározást népszerűsítő programokról.

Szívesen vállaljuk, ha a városi védőnői szolgálat kér tájékoztatást a környezetgazdálkodásról és tartjuk a kapcsolatot az országos hulladékkezelést koordináló szervezetekkel, más városok környezetbarát egyesületeivel, mert a tinédzserekkel való kapcsolattartás, üzeneteink eljuttatása a diákokhoz, mindegyikünk munkájának része.

A kapcsolatépítés kezdeti szakaszában, elsősorban a próbálgatások és a csekély sikerrel járó találkozási alkalmak voltak jellemzőek. Nemcsak a számunkra segítséget jelentő személyek megtalálása és az elkötelezettség kialakítása jelentett feladatot, hanem annak a tartalomnak a felépítése, amit ők, mint közvetítő személyek, hitelesen tálni tudnak a környezetüknek.

A kialakult kapcsolataink ma már hozzásegítenek ahhoz, hogy szükség esetén pillanatok alatt aktivizálni tudjunk a feladatokra vagy a programokra kisebb-nagyobb csapatokat. Nem egyszer tapasztaljuk, hogy gyakran mi, STKH, előbb tudunk a városban elindított szemléletformáló munkákról, szervezendő programokról, mint a hasonló területen, de más szervezetben dolgozók.

A tájékoztatáshoz is nagyon jól fel tudjuk használni a kiépített csatornákat. Programjaink, felhívásaink honlapokra kerülnek fel, felhívásaink plakátjait szívesen közzé teszik az iskolákban.

Jó kapcsolatot ápolunk a helyi médiával, akik egyrészt a környezet iránti felelősségtudatból, másrészt a programjaink sokszínűsége és tartalmassága miatt ma már gyakori vendégeink, a régiót elkötelezetten tájékoztatják a hulladékkezelés mibenlétéről és az STKH szemléletformáló munkájáról.

10. Tanulságok

Az STKH szemléletformáló munkájának ezen tanulmányban való bemutatása még jobban megerősítette eredeti elképzelésünket, hogy van helye a hulladékgazdálkodással foglalkozó cégünknek a környezettudatosság „piacán”, hiszen rengeteg a tennivaló a termelőő szeméttel és megtaláltunk egy kezeletlen, de igen értékes lehetőséget: a kamaszok szerepvállalását.

Egyedülálló tapasztalatokat szereztünk a városunk diákjait befolyásoló, családon kívüli szemléletformáló munkáról. Érzékeltük, hogy, ugyan jól dokumentáltak a pedagógiai munkát segíteni hivatott programok és módszertani lehetőségek, de nem ezek adják az iskolai keretek között folyó környezeti nevelés gerincét. Valószínű, hogy nem kapcsolódik be a Pedagógiai Program a kimerítően kidolgozott mellékleteivel a mindennapok rutinjába.

Hasznos lenne egy üzenőfalszerű fórum, ahol széleskörű hozzáféréssel, jól szabályozott keretek mellett, elhelyezhetőek lennének az egyes szervezetek tevékenységét bemutató információk. Így a szemléletformálással foglalkozó szakemberek, végre, olyan programokat tudnának kidolgozni, ami egy közösség érdeket szem előtt tartva, a legteljesebb információkat adja, átjárást engedve elmélet és gyakorlat között. Jelenleg szinte egyáltalán nem ismerik a szomszédos épületben tevékenykedők sem egymás munkáját és nem használják ki a közös fellépésben rejlő lehetőségeket.

A másik probléma, még, ha ismerjük is a társintézmény vagy szervezet, esetleg cég háza táját, akkor is nehezen hangolódunk az összefogás gyakorlatára. Ennek sokféle oka lehet, de azt kijelenthetjük, hogy a

környezetünkért való felelősségvállalás és ennek a közvetítése a fiatalabb generációk felé, mindenképpen az összefogás gyakorlatára van hangolva, nem tud másképp eredményes lenni. Tehát hasznos lenne elkezdni a közös munkát, ki kell nyitni a kapukat és a jegyzetfüzeteket és a legjobb, legokosabb üzeneteket kell egy emberként közvetítenünk a mi, saját kis közösségünk felé.

Igaz, hogy nagy az ellenállás az agyonszajkózott célokkal szemben, pláne, ha ez az ellenállás a kamaszok reakciója. Az újszerű megközelítés, a példamutatás, a diákok véleményének figyelembe vétele vagy akár a saját igényeikre a saját megoldás kidolgozása, mind-mind segíthet.

Meggyőződésünk, hogy a környezetbarátság nem más, mint ésszerű, értelmes viszonyulás a környezethez. Nem kell feltalálni a spanyolviaszt, mert mindannyiunknak gyakorlati tapasztalata van az úgynevezett „ökotudatosságból”:

a nagypapa kacatos fiókja... amibe azért került bele az alátét, a kávéfőző gumitömítése, az összehajtott lisztes zacskó, mert jó lesz még valamire. Nem vett újat, amíg a régi javítható volt, és dehogy dobta ki az egyszerhasználtat. Nem pazarolt, nem fogyasztott túlzón. Ideális partner egy hulladékgazdálkodással foglalkozó cégnek, ugye? Nem kellett hulladékkommandót szervezni miatta, az erdőszélre hordott szemét eltüntetésére, nem tömte tele a kukáját építési törmelékkel. És nem

kellett neki elmagyarázni, hogy miért kell megbecsülni a mások által elvégzett munkát.

Valódi sikertörténet lenne, ennek az oda-vissza figyelmisségnek a csíráját elültetni a kamaszok gondolkodásában, majd a hozadékával megajándékozni őket. És mégis, a hozzájuk való viszonyulást az odamondogatások, a tiltások, a fejcsóválások és a folyamatos dorgálások jellemzik. Tényleg hasznavehetetlen társaság?

Szerintünk nem! Ne hagyjuk nyom nélkül eltűnni az emlékeinkben hibátlanná vált nagypapák *unokáinak* másképp gondolkodását sem, legyen számunkra érték az a kreativitás és energia, ami a kamaszokat jellemzi. Egyelőre megszereztük támogatásukat a környezettudatos szemléletformáló munkánkhoz, programjainkon kérdéseket tesznek fel, saját tapasztalataikat osztják meg velünk, feladatot kérnek. Elég önállóak ahhoz, hogy maguk akarnak dönteni arról, hogy nekik mi a jó és mi nem. Éppen ezért hatalmas eredmény, hogy aktívan, önként részt vesznek a programjainkon, segítenek a környezetbarát üzenetek népszerűsítésében, szerepet vállalnak a szemléletformáló munkánkban.

Az aktivitásukat és leleményességüket azzal is bizonyíthatjuk, hogy jelen tanulmány illusztrációit egy 15 éves diáklány készítette. Visszanézve a rajzokat, mindennapi helyzeteinkre ismerhetünk és még egy tanulsággal is szolgálnak a fricskák: a humor elengedhetetlen, ha a kamaszokkal akarunk szót érteni.

Úgy érezzük, a képekkel és a szöveggel alá is támasztottuk munkánk hitelességét: a soproni tizenévesek elfogadták a felénk nyújtott kezünket. Hajlandók foglalkozni a „kukás cég” által közvetített gondolatokkal, a közös jövőnk érdekében.

Mellékletek

1. sz. melléklet: Kérdőív a környezettudatosságról
2. sz. melléklet: Pólótervek (Handler Nándor Szakközépiskola, Sopron)
3. sz. melléklet: Környezetbarát rap (Fáy András szakközépiskola, Sopron)
4. sz. melléklet: „Legyél a Föld barátja!” pályázati kiírás 2010.
5. sz. melléklet: Bringázz éjjel! plakát 2010.
6. sz. melléklet: Zöld Mindentudás Egyeteme program 2010/11.
7. sz. melléklet: a Ma&Holnap folyóiratban megjelent cikk (2010/3-4.)